आसनस्थः सुखाद्य तत् । यदि सर्वाङ्गसुस्थोत्थ गगने खेचरासनम् । महाभेकासनं प्रोक्तं सर्वसिद्धिप्रदायकम् । महाविद्यामहामन्त्रं प्राप्नोति जपतीह यः" ।

भेकुरि स्त्री अप्सरोरूपे नक्षत्रे "सुषुमणः सूर्यरश्मिश्चन्द्रमा गन्धर्वस्तस्य नक्षत्राण्यप्सरसो भेकुरयो नाम" यजु०।१८।४० "तस्य चन्द्रमसः नक्षत्राणि नाम अप्सरसः कीदृश्यः भेकुरयः भां कान्तिं कुर्वन्तीति भेकुरयः पृषोदरादित्वात्साधुः "चन्द्रमाः गन्धर्वो नक्षत्रैरप्सरोभिर्मिथुनेन सहोच्चक्राम भेकुरयो नामेति भेकुरयोऽह नामैते भां हि नक्षत्राणि कुर्वन्तीति" शत०ब्रा० ९।४।१।९। [स्त्रियां ङीष् ।

भेड पुं स्त्री० भी-ड तस्य नेत्त्वम् । मेषे (भेड़ा) हेमच०

भेड्र पुं स्त्री० भेड+पृषो० । मेषे त्रिका० स्त्रियां ङीष् ।

भेद पुं० भिद-घञ् । १पृथक्करणे २अन्यतो विशेषे राज्ञाऽपायभेदे विपक्षगासनार्थं ३तत्पक्षीयामात्यादिभेदने ४न्यायमतोक्ते अन्योऽन्याभावे च यथा घटात् पटस्य भेदः (तादात्म्येनाभावः) उपायभेदभेदप्रकारो यथा "परस्परन्तु ये द्विष्टाः क्रुद्धभीतावमानिताः । तेषां भेदं प्रयुञ्जीत परमं दर्शयेद्भयम् । आत्मीयान् दर्शयेदाशां येन दोषेण विध्यति । परास्तेनैव ते भेद्या रक्षो वै ज्ञातिभेदकः । सामन्तकोपो बाह्यस्तु मन्त्र्यमात्यात्मजादिकः । अन्तःकोपस्तु उपाभ्यां कुर्वन् शत्रोश्च नं जयेत्" अग्निपु०२२५ अ० । ५द्वैधे ६विदारणे मेदि० । ७विरेके वैद्यकम् ।

भेदक त्रि० भिद-ण्वुल् । १रेचके २विदारके ३भेदकारके ४विशेषणे च । "स्त्रीदाराद्यैर्यद्विशेषणं यादृशैः प्रस्तुतं पदैः । गुणद्रव्यक्रियाशब्दास्तथा स्युस्तस्य भेदकाः" अमरः

भेदन त्रि० भेदयति भिद-णिच-ल्यु । १विरेचने २विशेषणे च ३छिद्रौ न० ४शूकरे ५अम्लवेतसे च पु० राजनि० । भिद-भावे ल्युट् । ६विदारणे ७द्वैधीकरणे न० ।

भेदित त्रि० भिद-णिच्-क्त । १विदारिते भिन्ने च "आद्यं हृदये, शीर्षे वषट् वौषट् च मध्यमे । स एव भेदितो मन्त्रः सर्वशास्त्रविवर्जितः" तन्त्रसारोक्ते २मन्त्रभेदे पु० ।

भेदिन् त्रि० भिद-णिनि । १भेदकारके स्त्रियां ङीप् । २अम्लवेतसे पु० राजनि० ।

भेदुर न० भिदुर+पृषो० । वज्रे द्विरूपकोषः ।

भेद्य त्रि० भिद-ण्यत् । १शस्त्रादिना विदार्ये २विशेष्ये च । "त्रिभ्येषां भैद्यगामि यत्" अमरः । भेद्यरोगप्रतिषेधश्च सुश्रुते उक्तो यथा

"अथातो भेद्यरोगप्रतिषेधं व्याख्यास्यामः" छेदयित्वा विसन्धिं छिद्रमस्य निरास्रवम् । पक्वं भित्त्वा तु शस्त्रेण सैन्धवेनावचूर्णयेत् । काशीसमागधीपुष्पनैपाल्यैः वायुगेन तु । ततः क्षौद्रं घृतं दत्त्वा सम्यगेवमुपाचरेत् । रोचनाचारतत्यानि पिप्पल्यः क्षौद्रमेव च । प्रतिसारणमेकैकं भिन्ने च कफ इष्यते । महत्यपि च युञ्जीत चारान्निर्वधिकोविदः । छिन्नां भिन्नां विनिष्क्रीय भिषगञ्जननासिकाम् । शिलैलानतसिन्धूत्थैः सक्षौद्रैः प्रतिसारयेत् । रसाञ्जनमधुभ्यां वा भिन्नां वा शस्त्रकर्मवित् । प्रतिसार्याञ्जनैर्युक्तैः प्रादुष्णैर्दोषशिखोद्भवैः । सम्यक्छिन्ने क्रमिग्रन्थौ भिन्ने स्यात् प्रतिसारणम् । त्रिफलातत्यकाशीसरैन्धवैस्तु रसक्रियाम् । भिन्नोपनाहं कफजं पिप्पलीमधुसैन्धवैः । लेखयेन्मण्डलाग्रेण समन्तात् प्रोञ्छयेदपि । संस्वेद्य पत्रभङ्गैश्च स्वेदयित्वा यथासुखम् । आपाकाद्विधिनोक्तेन पञ्च भेद्यानुपाचरेत् । सर्वेष्वेतेषु विहितं विधानं स्नेहपूर्वकम् । सम्यक् प्रयतो भूत्वा कुर्वीत व्रणरोपणम्" ।

भेर पुं० भी-रन् । पटहे संक्षिप्तसा० । उज्ज्वलदत्तेन गौरा० ङीष् भेरीत्येवस्तु भेरी दुन्दुभिरित्युक्तम् ।

भेरि(री) स्त्री भी-क्रिन् वङ्क्षा० नि० वा ङीप् । १दृढडङ्कायाम् । २पटहे "रवः प्रगल्भाहतभेरिसम्भवः" कुमारः उज्ज्वलदत्तः । "ततः शङ्खाश्च भेर्यश्च" गीता ।

भेरीस्वनमहास्वना स्त्री कुमारानुचरमातृभेदे भा०श०४७अ०

भेरुण्ड न० १गर्भधारणे शब्दर० २भयानके त्रि० ३देवताभेदे कालिपु० "महाविश्वेश्वरी श्वेता भेरुण्डा कुलसुन्दरी" तन्त्रसहस्रनाम । ४यक्षिणीभेदे स्त्री मेदि०

भेल त्रि० भी-र रस्य लः । १पुरे २भीरुके ३निर्बुद्धौ ४सन्निभेदे विश्वः । ५चञ्चले शब्दर० । स्वार्थे क । भेलकं पुंसि उडुपे (भेला) शब्दर० ।

भेष भये भ्वा०उभ०अक०सेट् । भेषति ते अभेषीत् अभेषिष्ट । अदित् चङि न वृद्धिः । अबिभेषत् त ।

भेषज न० भेष-घञ् भेषं रोगभयं जयति जि-ड । १औषधे । स्वार्थे अञ् । भैषज्य तत्रार्थे भेषजसेवनकालादि भावप्र० उक्तं यथा

"अथ भेषजभक्षणसमयः "भैषज्यमभ्यवहरेत् प्रभाते प्रायशो बुधः । कषायांस्तु विशेषेण तत्र भेदस्तु दर्शितः । श्रेयः पञ्चविधः कालो भैषज्यव्यवहरणे नृणाम् । क्वचित् सूर्योदये जाते तथा दिवसभोजने । सायन्तने